

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Романюка Івана Стаховича
«Публічно-управлінські аспекти забезпечення якості та безпеки
товарів і послуг в Україні»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Дисертаційна робота Романюка Івана Стаховича, подана на рецензування, є самостійним науковим дослідженням, актуальність теми якого, обґрунтованість сформульованих у ньому суджень, наукова новизна та практична цінність одержаних результатів не викликають сумніву.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Робота І. С. Романюка стосується управлінського забезпечення експертизи якості та безпеки товарів і послуг в Україні. Обрана проблематика безпосередньо пов'язана з функціонуванням національної інфраструктури якості – систем стандартизації, технічного регулювання, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду, – дієвість якої визначає і рівень захищеності споживача, і умови господарювання суб'єктів ринку. Технологічне ускладнення виробничих і сервісних процесів, поширення онлайн-торгівлі та зростання ризиків фальсифікації продукції формують стійкий запит на незалежну й методично забезпечену експертну оцінку, здатну слугувати надійною основою управлінських рішень.

Тема роботи має виражений євроінтеграційний вимір: приведення національної системи технічного регулювання й ринкового нагляду у відповідність до європейської моделі є однією з передумов подальшої лібералізації доступу українських товарів на ринок ЄС. Автор пропонує управлінський підхід до впорядкування повноважень між суб'єктами публічної влади, експертними установами та органами з оцінки відповідності, орієнтований на усунення дублювання функцій і підвищення керованості системи.

Не менш важливо, що дисертант реагує на структурні зрушення в економіці: частка сектора послуг зростає, тоді як організаційне й методичне забезпечення експертної діяльності зорієнтоване переважно на товари. Подолання цієї невідповідності впливає на строки та вартість адміністративних процедур, на якість рішень контролюючих органів і, зрештою, на рівень довіри до інституту експертизи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій.

Викладений у дисертації матеріал побудовано в логічній послідовності; поставлені завдання вирішено, а висновки логічно завершують проведений аналіз і відповідають одержаним результатам.

Автор ставить за мету встановити, спираючись на аналіз чинного законодавства, практики його застосування та наукових напрацювань, особливості реалізації публічно-управлінських аспектів проведення експертизи товарів і послуг в Україні й запропонувати шляхи їх удосконалення. Об'єктом дослідження виступають суспільні правовідносини у сфері публічного управління забезпеченням експертизи якості та безпеки товарів і послуг, предметом – публічно-управлінські аспекти такого забезпечення. Сім поставлених завдань охоплюють понятійний, нормативний, міжнародно-порівняльний, споживчий, інституційний, процедурний та прогностичний зрізи проблеми і послідовно вирішені у відповідних підрозділах роботи.

Методичний апарат дослідження сформовано коректно: діалектичний метод, системно-структурний, логіко-семантичний та структурно-функціональний аналіз, порівняльно-правовий і формально-юридичний методи, прогнозування й моделювання застосовано вибірково – кожен прив'язаний до конкретного завдання. Аналітичну базу склали норми чинного законодавства, ратифіковані Україною міжнародні договори, а також матеріали судової практики й офіційних інформаційних ресурсів органів публічної влади.

Робота має витриману композицію: перелік умовних скорочень, вступ, два розділи із сімома підрозділами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Обсяг роботи – 215 сторінок, основного тексту – 174 сторінки, опрацьовано 203 джерела.

Оцінка наукової новизни одержаних результатів.

Найбільш значущим здобутком роботи вважаю обґрунтування розширення кола об'єктів товарознавчої експертизи за рахунок послуг та цифрових речей. Автор не обмежується констатацією того, що чинні методики не охоплюють нематеріальні об'єкти, а доводить свою позицію до рівня нормативної пропозиції та процедурного алгоритму, що для дослідження з публічного управління є суттєвою перевагою.

Управлінську цінність має запропонована дисертантом модель «подвійного функціоналу експертизи товарів та послуг». Вона дозволяє розглядати превентивні процедури допуску продукції на ринок і відновні процедури захисту порушених прав як дві ланки одного контуру із зворотним зв'язком, а отже – оцінювати результативність системи в цілому, а не за показниками окремих її елементів.

Обґрунтованими є удосконалені автором характеристика нормативного виміру забезпечення якості експертної діяльності, що поєднує державні реєстри методик і експертів, стандартизоване рецензування та антикорупційні механізми, а також трактування критеріально-індикаторної системи оцінки доступності, незалежності й оперативності експертних досліджень для споживачів.

Дістали розвитку в роботі й інші сюжети. Автор пропонує розглядати регулювання експертної діяльності у трьох взаємопов'язаних площинах – об'єкта, суб'єктів і функцій, – що дає впорядковану рамку для оцінювання доказової сили висновків. Європейські вимоги до технічного регулювання витлумачено як чинник перебудови інституцій, а не лише як завдання з узгодження текстів норм. Нарешті, запропоновано інформаційні рішення – публічний реєстр акредитованих установ та профільний портал, – покликані

зробити ринок експертних послуг прозорим для споживача. Заявлені положення новизни підтверджуються змістом відповідних підрозділів та публікаціями автора.

Характеристика змісту дисертації.

Перший розділ виконує теоретико-методологічну функцію. Автор послідовно опрацьовує понятійний апарат дослідження, характеризує нормативно-правове підґрунтя державної політики у сфері експертизи якості та безпеки продукції, звертається до міжнародних і європейських стандартів та завершує розділ розглядом споживчого виміру проблеми. Обґрунтовано вибір методологічних підходів, що забезпечують достовірність подальших побудов.

Другий розділ має організаційно-управлінське спрямування. Найбільш вагомим у ньому є вибудований автором розподіл ролей у системі суб'єктів публічної влади: від рівня уряду, що формує політику й затверджує технічні регламенти, до регіональних лабораторій, які виконують конкретні дослідження. Далі схарактеризовано інструментарій державного нагляду та етапність експертного процесу – підготовчу, аналітичну й підсумкову стадії з визначенням можливих форм висновку.

У роботі використано комплексний підхід до аналізу процесуального й організаційного регулювання судових експертиз товарів та послуг. На підставі аналізу нормативно-правових актів, методичних рекомендацій та процесуальної практики визначено основні інституційні суб'єкти, процесуальні підстави та процедурні механізми, що забезпечують законність, об'єктивність і доказову релевантність експертних висновків у різних видах проваджень (кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному та в справах про адміністративні правопорушення). У роботі описано структурну модель організації експертного забезпечення правосуддя, яка включає Міністерство юстиції України як координуючий орган, державні спеціалізовані установи, атестованих позаштатних експертів, а також

міжвідомчі методичні документи, що регламентують процедуру призначення, проведення, строків та оформлення результатів експертизи.

Аналітичний розгляд процесуальних норм дозволив визначити чіткі критерії доцільності призначення експертизи товарів та послуг: наявність питань, що потребують спеціальних знань; відсутність або сумнівність наданих сторонами експертних висновків; технічна або фактична неможливість встановлення певних фактів іншим речовим чи документальним доказом. Описано механізм формулювання експертного завдання й порядок подання матеріалів, а також процесуальні гарантії – обов’язкове попередження експерта про кримінальну відповідальність, регламентація строків, вимоги щодо збереження об’єктів дослідження та порядок дій у разі необхідності часткового чи повного руйнування об’єкта. Виокремлено також заборони та підстави для самовідводу експерта з метою забезпечення неупередженості й професійної компетентності.

У частині методології використано поділ експертного процесу у сфері товарів та послуг на підготовчий, аналітичний та підсумковий етапи. На підготовчому етапі визначено предмет і обсяг дослідження, оцінено достатність вхідних матеріалів і сформований план дослідження. Аналітичний етап описано як послідовність формальної та фактичної перевірки документів, застосування бухгалтерсько-арифметичних, економіко-статистичних і інших спеціалізованих методик, а також системного зіставлення показників. Підсумковий етап передбачає формування висновку з чіткою вказівкою методів, вихідних даних та меж застосування результатів; окремо визначено можливі форми представлених висновків (категоричні, частково категоричні, ймовірнісні або повідомлення про неможливість надання висновку).

Практичне значення дослідження відображено в рекомендаціях щодо підвищення процесуальної чіткості й інституційної відповідальності: використано пропозиції щодо уніфікації формулювання експертних завдань, стандартизації процедур прийому та обробки матеріалів, посилення контролю за строками виконання та визначення чітких критеріїв відбору експертів за

спеціальностями. Також описано потребу в удосконаленні методичного супроводу експертних досліджень у сфері послуг та товарів, зокрема створення типових методик для розрахунку збитків, алгоритмів перевірки бухгалтерських операцій і шаблонів оформлення проміжних розрахунків.

Висновком дослідження є постулат про те, що забезпечення ефективності судових експертиз товарів та послуг залежить не лише від професійного рівня експерта, а й від якісної організації процесуального порядку та інституційних механізмів контролю. У роботі визначено комплекс заходів, спрямованих на підвищення доказової цінності експертних висновків, зокрема: посилення вимог до кваліфікації експертів, удосконалення строкового регулювання та чітка регламентація взаємодії між судом, слідством і експертною інституцією. Загалом, використано системно-інституційний і процесуально-методичний підхід, що забезпечує практичну придатність отриманих результатів для вдосконалення експертного забезпечення правосуддя.

Прикладний блок роботи зосереджено у завершальному підрозділі другого розділу: тут сформульовано принципи реформування системи, запропоновано процедурний алгоритм для справ, пов'язаних із послугами, окреслено очікувані ефекти та – що особливо цінно для управлінського дослідження – ризики розширення об'єкта експертизи разом із заходами їх мінімізації.

Прикладний результат роботи матеріалізовано у додатках: автором підготовлено власну редакцію пункту 1.2.4 відомчої інструкції Міністерства юстиції України щодо переліку видів товарознавчої експертизи, а також запропоновано перелік додаткових кваліфікаційних спеціальностей для сфер ІТ, транспорту й логістики, медичних, освітніх та консалтингових послуг.

Публікації та апробація результатів.

Результати дослідження оприлюднено у шести одноосібних наукових працях: чотирьох статтях у фахових виданнях України з публічного управління та адміністрування і двох тезах доповідей. Апробацію здійснено на

міжнародних наукових заходах, що відбулися у 2024 та 2025 роках у Латвійській Республіці та в м. Чернівці. Обсяг і зміст публікацій відповідають темі роботи та засвідчують належний рівень оприлюднення її основних положень.

Практичне значення одержаних результатів.

Сформульовані дисертантом узагальнення й пропозиції придатні до безпосереднього використання. У нормотворчій площині – це підготовлений проєкт змін до підзаконного регулювання експертної діяльності. В організаційно-кадровій – обґрунтування нових експертних спеціальностей і вимог до підготовки фахівців. В інформаційно-технологічній – модель реєстру акредитованих установ та профільного інформаційного порталу. Наукова складова результатів створює підґрунтя для подальших досліджень цієї проблематики, а навчально-методична – для викладання дисциплін за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Відсутність порушень академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача засвідчив дотримання принципів академічної доброчесності. У дисертації не встановлено фактів неправомірного використання текстових запозичень, ідей, наукових матеріалів чи результатів досліджень інших авторів без належного посилання на відповідні джерела, а також інших порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

Позитивно оцінюючи роботу І.С. Романюка в цілому, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження:

1. Емпіричний матеріал дослідження, як зазначає автор у вступі (с. 16), сформовано на основі судових рішень та офіційних інформаційних ресурсів органів державної влади. Робота виграла б, якби дисертант навів кількісні параметри опрацьованого масиву – часовий період, критерії добору та обсяг проаналізованих матеріалів, оскільки це посилює б доказовість тверджень щодо прогалин у регулюванні експертизи послуг.

2. Однією з ключових прикладних пропозицій роботи є запровадження реєстру акредитованих експертних установ та інформаційного порталу «е-експертиза». Просимо пояснити, який орган публічної влади має виступати держателем і адміністратором цих ресурсів, за рахунок яких джерел передбачається їх утримання та яким чином вони узгоджуються з уже наявними реєстрами й інформаційними системами у сферах акредитації, ринкового нагляду та судово-експертної діяльності.

3. Пропоновані автором інструменти державного нагляду сформульовано переважно для умов звичайного правового режиму. Як Ви вважаєте, чи потребують вони додаткового узгодження з ризик-орієнтованим підходом та з обмеженнями здійснення заходів державного нагляду (контролю), що діють в умовах воєнного стану, і чи є достатнім наявне розмежування повноважень між органами, які реалізують превентивну й відновну складові експертизи?

Наведені міркування мають характер побажань, не ставлять під сумнів одержані автором результати і не впливають на позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок

Дисертація Романюка Івана Стаховича «Публічно-управлінські аспекти забезпечення якості та безпеки товарів і послуг в Україні» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо вдосконалення публічного управління у сфері експертизи якості та безпеки товарів і послуг. Одержані результати є обґрунтованими, достовірними, містять наукову новизну та мають практичну цінність.

Робота виконана на актуальну тему, відповідає паспорту спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та задовольняє вимоги, встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, якою затверджено Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Вважаю, що її автор – Романюк Іван Стахович – заслуговує на присудження наукового

ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент:

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування
Запорізького національного університету

Олександр ФУРСІН